

**Національна академія педагогічних наук України
Інститут спеціальної педагогіки і психології ім. М. Ярмаченка
НАПН України**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка
НАПН України

Л.І.Прохоренко
Схвалено Вченою радою Інституту
(протокол № 10 від «15» грудня 2022 р.)

Робоча програма навчальної дисципліни

**ВД26 Нормативно-правовий супровід інклюзивного навчання в
закладах освіти**

Спеціальність 053 Спеціальна психологія/016 Спеціальна освіта

Кількість кредитів ЄКТС (годин) 2 ЄКТС/60 год.

Освітній рівень третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

Статус вибіркова

Викладач Ярмола Наталія Анатоліївна

Контакти 380677628838, yarmola_natalia@gmail.com

2022 – 2023

Укладач програми:

Ярмола Наталія Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, заступник
директора з наукової роботи Інституту спеціальної педагогіки і психології ім.
М. Ярмаченка НАПН України

1.**Опис навчальної дисципліни**

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, 01 Освіта	Дослідницько-інноваційна	
	Напрямок підготовки 016 Спеціальна освіта, 053 Спеціальна психологія		
Модулів – 2	Спеціальність: 016 Спеціальна освіта, 053 Спеціальна психологія	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання «Правове регулювання організації інклюзивного навчання в Україні»		Семестр	
Загальна кількість годин – 30/1 ЄКТС		1-й/2-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної	Освітньо-кваліфікаційний	10 год.	10 год.
		Практичні,	

форми навчання: аудиторних – 20 самостійної роботи студента – 10	рівень: Доктор філософії	семінарські	
		10 год.	10 год.
		Вид контролю:	
		залік	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «**Нормативно-правовий супровід інклюзивного навчання в закладах освіти**» є завдання сформулювати у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (аспірантів) знання та уявлення про нормативно- правові документ у сфері захисту прав людини, зокрема у сфері забезпечення права на освіту. Ці документи визначають ключові стандарти прав людини, у тому числі й щодо права на здобуття освіти.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні досягти таких результатів навчання і отримати:

- вільно орієнтуватись в нормативно-правовому полі щодо прав захисту осіб з особливими освітніми потребами;
- здатність відслідковувати та аналізувати нормативно-правове забезпечення осіб з особливими потребами, що базується на критичному розгляді джерел;
- здатність аналізувати, узагальнювати та імплементувати європейські стандарти та міжнародний досвід прогресивної нормативно-правової бази у результати дослідження в науковому та ненауковому контекстах, усно та письмово, у формі наукових семінарів, наукових зустрічей та громадських ініціатив;
- здатність здійснювати підбір матеріалу, публікувати його у пресі чи на вебсторінці;
- здатність планувати оригінальний вклад на основі дослідження до філософських/педагогічних знань, пов'язаних з важливою задачею, який є відповідної якості для друку.

За результатами проходження курсу аспіранти мають ЗНАТИ ТА РОЗУМІТИ:

- нормативно-правове забезпечення осіб з особливими потребами;
- прийняту структуру нормативно-правових актів;
- підзаконні нормативні акти та процедуру їх реалізації;
- технологію опрацювання нормативно-правових документів;
- рекомендації щодо представлення мотивації, мети, викладу експерименту та розрахункових процедур, обговорення результатів, формулювання висновків, відбору цитованих джерел;
- принципи підготовки та реалізації нормативно-правових документів.

ВМІТИ:

- обирати основні нормативні положення цінні для результатів своїх досліджень;
- володіти технологією опрацювання нормативно-правових документів;
- створювати презентацію доповіді;
- готувати запити щодо реалізації нормативно-правових документів.

3. Результати навчання за дисципліною:

Спеціальні (фахові) компетентності

СК1. Здатність до виконання професійних завдань і педагогічних функцій в умовах мінливого освітнього середовища.

СК2. Здатність здійснювати ефективну організацію навчально-виховного процесу у закладах освіти на основі знань з теорії та практики вищої освіти, моделювання діяльності фахівця; викладання у вищій школі.

СК3. Здатність до здійснення цілеспрямованої діяльності з проектування педагогічного процесу та окремих його складових відповідно до цілей, задач вищої освіти та розробки нормативної, організаційної й навчально-методичної документації.

СК4. Здатність до управління навчальною діяльністю з підготовки фахівця за допомогою розробленої системи дидактичних засобів.

СК5. Здатність визначити стан і потенціал системи організації освіти у закладах освіти, в тому числі володіння методикою аналізу освітньої діяльності у закладі освіти, проведення педагогічної діагностики та моніторингу якості освіти.

СК6. Здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички організації зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації для вирішення завдань освітнього процесу у закладах освіти.

СК7. Уміння формулювати та ініціювати нові ідеї, формулювати їх мету, завдання, розраховувати обсяг необхідних ресурсів. Застосовувати основні складові методології адміністративного управління: системна інтеграція, управління часом, бюджетом, якістю проекту, управління ризиками, командою, комунікаціями та змінами.

СК8 Уміти правильно розподіляти і делегувати повноваження в структурі апарату управління організації, приймати фахові рішення у процесі проектування і удосконалення організаційної та виробничої структури підприємств. Координувати діяльність служб і підрозділів організації у сфері управління організаціями, інноваціями, фінансами, персоналом, маркетингом.

СК9. Здатність до взаємодії із соціальними партнерами (стейкхолдерами), в тому числі й іноземними, щодо створення систем забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності.

СК11. Здатність створювати належний психологічний клімат в групі; виявляти шляхи оптимізації управління навчально-виховним процесом та створювати умови для їх реалізації; формувати психологічну готовність майбутніх фахівців до виконання ними своїх професійних обов'язків.

СК12. Здатність організовувати і здійснювати навчання дорослих у рамках формальної та неформальної освіти.

СК14. Здатність до самоаналізу та коригування педагогічної діяльності, самоменеджменту, саморозвитку.

Загальні компетентності

ЗК1. Знання та розуміння предметної області та специфіки управлінської діяльності.

ЗК2. Здатність до застосовування здобутих знань й набутих умінь у ситуаціях практичної діяльності на основі розуміння особливостей предметної області і професії.

ЗК3. Здатність здійснювати усну і письмову комунікацію професійного спрямування рідною та іноземною мовами.

ЗК4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій з метою пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК5. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісні взаємодії при вирішенні поставлених завдань. Переконувати більшість членів групи у правильності прийнятого рішення. Визнавати свої помилки та виправляти їх.

ЗК7. Здатність до адаптації, креативності, генерування ідей та дій в новій ситуації.

ЗК8. Проектувати, організовувати й аналізувати педагогічну діяльність. Планувати навчальні заняття відповідно до навчального плану закладу й на основі його стратегії. Викладати зміст матеріалу ясно та логічно, опираючись на знання й досвід студентів. Відбирати й використовувати відповідні навчальні засоби для побудови технологій навчання.

4. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Законодавче та нормативно-правове забезпечення доступу до якісної освіти осіб з особливими потребами

Тема 1. Місце нормативно-правових актів в системі забезпечення життєдіяльності осіб з особливими потребами.

Тема 2. Стан наукової розробки питань ролі та місця нормативно-правових актів в системі забезпечення життєдіяльності осіб з особливими потребами в Україні.

Тема 3. Характеристика законодавчого та нормативно-правового забезпечення доступу до якісної освіти осіб з особливими потребами.

Тема 4. Вимоги до нормативно-правових актів. Порядок прийняття нормативно-правових актів

Модуль 2. Організаційне та правове забезпечення освіти осіб з особливими потребами в Україні

Тема 1. Принципи та форми освіти на сучасному етапі державотворення.

Тема 2. Організаційно-правовий механізм адміністрування галузю освіти. Нормативно-правове забезпечення освіти осіб з особливими потребами.

Тема 3. Науково-методичне забезпечення змісту освіти осіб з особливими потребами.

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Аналіз нормативно-правового забезпечення життєдіяльності осіб з особливими потребами	1
2	Місце права на освіту в системі конституційних прав та його співвідношення з іншими правами людини і громадянина	1
3	Методи та інструменти державного регулювання освіти в контексті розвитку освіти осіб з особливими потребами	1
4	Сучасний стан і тенденції розвитку освіти осіб з особливими потребами в Україні. Характеристика правотворчої діяльності щодо забезпечення розвитку	1

	системи спеціальної освіти.	
5	Науково-методичне забезпечення змісту освіти осіб з особливими потребами.	1

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

Індивідуальні завдання

1. Принципи та норми права як складова ефективності механізму конституційно-правового забезпечення права на освіту в Україні
2. Аналіз нормативно-правового забезпечення життєдіяльності осіб з особливими потребами
3. Підбір та оформлення нормативно-правових джерел.
4. Особливості отримання, зберігання, та опрацювання нормативно-правових актів в процесі підготовки наукових дисертаційного дослідження.

5. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Нормативно-правове забезпечення осіб з особливими потребами» використовуються такі методи: розповідь, бесіда, проблемно-пошукові, демонстрація, практично-орієнтовані, інформаційні, практичні.

Під час лекційного курсу застосовуються:

- пояснювально-ілюстративний (розповідь-пояснення, бесіда; мультимедійна презентація; слайдова презентація);
- дискусійне обговорення проблемних питань.

На практичних заняттях застосовуються:

- ситуаційні завдання;

- підготовка публікації.

6. Методи контролю

Поточний контроль

- Оцінювання ступеню активності аспірантів та якості їх виступів з доповідями та коментарів при проведенні дискусій на практичних заняттях.
- Оцінювання індивідуальних завдань (примірник оформлення основних елементів дисертації).
- Перевірка індивідуальних завдань (оформлення наукової дослідної роботи/гранту).
- Підсумковий контроль (залік)
- Перевірка розуміння аспірантами теоретичного та практичного програмного матеріалу в цілому, здатність творчо використовувати накопиченні знання та вміння.

7. Розподіл балів, які отримує здобувач доктора філософії

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всівиди навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з	не зараховано з

	обов'язковим повторним вивченням дисципліни	обов'язковим повторним вивченням дисципліни
--	---	---

8. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичні посібники.
2. Методичні рекомендації за темою навчального курсу.
3. Наочні презентації та відео демонстрації.

12. Рекомендована література

Основна література

1. Вимоги до оформлення дисертацій і авторефератів дисертацій // Бюлетень ВАКУ країни. – 2011. – № 9-10.
2. ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення».
3. Андреев Г. И. Основы научной работы и оформлению результатов научной деятельности : учеб. пособие / Г. И. Андреев, С. А. Смирнов, В. А. Тихомиров. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
4. Берков В. Ф. Философия и методология науки : учеб. пособие / В. Ф. Берков. – М. : Новое знание, 2004. – 336 с.
5. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень : підручник / М. Т. Білуха. – К. : АБУ, 2002. – 480 с.
6. Державні стандарти та нормативні документи до оформлення наукових робіт : ДСТУ 3008-95 "Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення". – К. : Держстандарт України, 1995. – 36 с.
7. Державні стандарти та нормативні документи до оформлення наукових робіт : ДСТУ 3017-95 "Видання. Основні види та визначення". – К. : Держстандарт України, 1995. – 45 с.
8. Державні стандарти та нормативні документи до оформлення наукових робіт : ДСТУ 3582-95 "Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила". – К. :

Держстандарт України, 1995. – 16 с.

9. Довідник здобувача наукових ступенів: зб. нормат. док. та інформ. матеріалів з питань атестації наук. кадрів вищ. кваліфікації / упоряд. Ю. І. Цеков ; попереднє слово Р. В.Бойка. – К. : Ред. "Бюл. ВАК України", 1999. – 64 с.

10. Довідник офіційного опонента : Зб. нормат. док. паінформ. матеріалів з питаньекспертизидисерт. дослідж. / упоряд. Ю. І. Цеков ; за ред. Р. В. Бойка. – К. : Ред. "Бюл. Вищ.атестац. коміс. України ; вид-во "Толока", 2001. – 64 с.

11. Закон України про вищу освіту.

12. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / А. М. Єріна, В. Б.Захожай, Д. А. Єрін. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 212 с.

13. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / В. В. Ковальчук, Л.М. Моїсеєв. - 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: ВД "Професіонал", 2004. – 216 с.

14. Лудченко А. А. Основы научных исследований: учеб. пособие / А. А. Лудченко, Я. А. Лудченко, Т. А. Примак. – К. : О-во "Знание", КОО, 2000. – 114 с.

15. Майборода В. К. Основні вимоги до підготовки рукопису дисертації / В. К.Майборода / Вісн. УАДУ. – 2002. – № 3. – С. 343-352.

16. Пілющенко В. Л. Наукове дослідження : організація, методологія, інформаційнезабезпечення / В. Л. Пілющенко, І. В. Шкрабак, Е. І. Словенко. – К. : Лібра, 2004. – 344 с.

17. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводять удисертації, і списку опублікованих робіт, який наводять в авторефераті // Бюл. ВАК України.– 2008. – № 3. – С. 9-13

18. Селігей П. О. Науковець і його мова // Українська мова. – 2012. – № 4. – С. 18–28.

19. Сурмін Ю.П. Майстерня вченого : підруч. для науковця / Ю. П. Сурмін. - К. :Навч.-метод. центр "Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні", 2006. – 302с.

20. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація: навч.-метод.посіб. – К. : НАДУ, 2008. – 184 с.

21. Філіпченко А. С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій : посібник / А. С.Філіпченко. – К. : Академвидав, 2004. – 208 с.

22. Эко У. Как написать дипломную работу. Гуманитарные науки / Пер. с итал. Е.Костюкович. – СПб.: Симпозиум, 2004. – 304 с.

Допоміжна література

1. Аристотель. Метафизика // Аристотель. Сочинения: В 4-х т. – М., 1975, - Т. 1. – С.65-78.

2. Бут У.К. Исследование: шестнадцать уроков для начинающих авторов / У.К. Бут, Г. Дж. Колумб, Дж.М. Уильямс ; пер. с англ. – М.: Флинта; Наука, 2007. – 360 с.

3. Герасимов И. Г. Структура научного исследования (Философский анализ познавательной деятельности в науке) / И. Г. Герасимов. - М. : Мысль, 1985. – 215 с.

4. Гінзбург М. Д. Система правил українського ділового та наукового стилю // Укр. мова. – 2006. – № 2. – С. 30–43.

5. Грантрайтинг: методичні рекомендації для органів публічної влади щодо написання проектних заявок / [О.В. Кулініч, Д.С. Ткачов, С.Є. Ігнат'єв та ін.]; за ред. О.В. Кулініча. –Х.: Регіональний центр міжнародних проектів і програм, 2013. – 78 с.

6. Здобувачу наукового ступеня : метод. рек. / упоряд. С. В. Сьомін. – К. : МАУП, 2002. – 184 с.

7. Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила: ДСТУ 3582-97. – Введ. 01.07.98. – К. : Держстандарт України, 1998. – 16 с.

8. Кандидатська дисертація: принципи, методи, техніка, технологія : навч. посіб. для асп. / уклад. С. С. Єрмаков. – Х. : ХХП, 1998. – 96 с.

9. Котюрова М. П. Стилистика научной речи. – Академия, 2010. – 240 с.

10. Кузин, Ф. А. Кандидатская диссертация. Методика написания, правила оформления и порядок защиты: Практическое пособие для аспирантов и соискателей ученой степени. – 7-е изд., доп. – М.: Ось-89, 2005. – 224 с.

11. Майборода В. К. Попередній розгляд (передзахист) дисертації на засіданні кафедри (відділу) й оформлення відзиву установи, в якій вона виконувалася / В. К. Майборода, С. В. Майборода. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. – 24 с.

12. Методичні рекомендації по заповненню реєстраційно-облікових документів згідно "Порядку держреєстрації НКДДР та дисертацій". – К. : УкрІНТЕІ, 2000. – 20 с.

13. Мильчин А. Э. Издательский словарь-справочник / А. Э. Мильчин. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : ОЛМА-Пресс, 2003. – 560 с.

14. Никифоров А. Стили философского мышления // Вестник Томского государственного университета. Философия. Социология. Политология. – 2009. – № 3 (7). – С. 5 - 17.

15. Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій // Бюл. ВАК України. – 2000. – № 2. – С. 9-41.

16. Переліки та форми документів, які використовуються при атестації наукових та науково-педагогічних працівників: наказ ВАК України від 29 трав. 2007 р. № 342 // Бюл. ВАК України. – 2007. – № 6.

17. Попович М. В. О философском анализе языка науки / М. В. Попович. – К. : Наук. думка, 1966. – 224 с.

18. Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань / упоряд. Ю. І. Цеков; за ред. Р. В. Бойка. – К. : Ред. "Бюл. Вищ. атест. коміс. України ; вид-во "Толока", 2001. – 32 с.

19. Райзберг Б. А. Диссертация и ученая степень: пособие для соискателей / Б. А. Райзберг. – 4-е изд., доп. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 416 с.

20. Ребрик С. Презентация : 10 уроков / С. Ребрик. – М. : Изд-во "Эксмо", 2006. – 200 с.

21. Рекомендації з підготовки проектних пропозицій за програмою «Горизонт 2020» : методичні вказівки / Уклад.: С. І. Сидоренко, С. М.

Шукаєв, М. О. Зеленська, А. І. Олешкевич, А. О. Романко, І. А. Владимирський. – К. : НТУУ «КП І», 2014. – 40 с.

22. Селье Г. От мечты к открытию: Как стать ученым : пер с англ. / Г. Селье ; общ.ред. М. Н. Кондрашовой и И. С. Хорола ; послесл. М. Г. Ярошевского и И. С. Хорола. - М. : Прогресс, 1987. - 368 с.

23. Семенов О. М. Культура наукової української мови: Навч. посіб. – К.: Академія, 2010. – 213 с.

24. Сидоренко В. К. Основи наукових досліджень / В. К. Сидоренко, П. В. Дмитренко. – К. : РНКЦ "РІНІТ", 2000. – 259 с.

25. Ушаков Е. В. Введение в философию и методологию науки : учебник / Е. В. Ушаков. – М. : Изд-во "Экзамен", 2005. – 528 с.

26. Фаренік С. А. Логіка і методологія наукового дослідження : наук.-метод. посіб. / С. А. Фаренік. – К. : Вид-во УАДУ, 2000. – 340 с.

27. Хабермас Ю. Философия как «местоблюститель» и «интерпретатор» // Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие. – СПб.: Наука, 2001. – С. 7-33.

28. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / Г. С. Цехмістрова. – К. : Видавн. дім "Слово", 2003. – 240 с.

29. Черній А. М. Дисертація як кваліфікаційна наукова праця : посібник / А. М. Черній; за заг ред. І. І. Ібадуліна. – К. : Арістей, 2004. – 232 с.

30. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – К. : Знання-Прес, 2002. – 295 с.

31. Щедровицкий Г. П. Философия. Наука. Методология / Г. П. Щедровицкий ; ред.-сост. А. А. Пископель, В. Р. Рокитянский, Л. П. Щедровицкий. – М. : Культ. Политики, 1997. – 656 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України. Наука.

Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/nauka/>

2. Перелік наукових фахових видань. Режим

доступу: <http://mon.gov.ua/activity/nauka/atestacziya-kadriv-vishhoyi-valifikacziyi/perelik-vidan/>

3. Як публікуватися в міжнародних рецензованих виданнях. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/nauka/atestacziya-kadriv-vishhoyi-kvalifikacziyi/yak-publikuvatisya-vmizhnarodnix-recenzovanix-vidanniyah.html>

4. Державний фонд фундаментальних досліджень. Режим доступу: <http://www.dffd.gov.ua/index.php?lang=ua>

5. Міжнародне агентство з розвитку культури, освіти і науки (IADCES). Режим доступу: <http://iadces.com/ru/premii-i-granty/>

6. Фонд громадських досліджень і розвитку (Civilian Research and Development Foundation (CRDF)). Режим доступу: <http://www.crdfglobal.org/grants-and-grantees>

7. Фонд Готліба Даймлера та Карла Бенца. Режим доступу: <https://www.daimlerbenz-stiftung.de/cms/en/upcoming-events.html>

8. Міжнародний фонд «Відродження». Режим доступу: <http://www.irf.ua/grants/contests/>

9. Європейський науковий фонд (European Science Foundation). Режим доступу: <http://www.esf.org/coordinating-research/calls-and-funding.html>

10. <https://www.scopus.com/>

11. Домашня сторінка ScopusInfo. Режим доступу: <https://www.elsevier.com/solutions/scopus>

12. <http://platonanet.org.ua/>

13. <http://abuss.narod.ru>

Нормативні документи

1. Декларація прав людини Генеральної Асамблеї ООН.

2. Декларація про права інвалідів.

3. Закон України «Про освіту».

4. Конвенція про права інвалідів.

5. Концепція розвитку інклюзивного навчання в Україні № 912 від 01.10.2010 р.

6. Постанова КМ України про «Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».

7. Розпорядження КМ України «Про затвердження плану заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2012 року».

8. Саламанська декларація